

FUNCTIE, BEGRENZING EN WAARDERING VAN VLOTTENDE ACTIVA

door H. D. Gelderloos

1 Algemeen

In de Amerikaanse publikatie, waarvan in dit nummer sprake is, wordt uitvoerig stilgestaan bij de vlottende activa. Deze belangstelling wordt gemotiveerd door aandacht te schenken aan het belang dat door verschaffers van vermogen op langere termijn wordt gehecht aan het in de onderneming werkzame bedrijfsvermogen, ten onzent ook wel aangeduid als „vlottende middelen”. Hierbij blijkt dat geldgevers de neiging hebben meer waarde te hechten aan de mogelijkheid voor geldnemers hun financiële verplichtingen uit regelmatige ontvangsten te voldoen, dan aan het in staat zijn in geval van liquidatie de aangegane verplichtingen nog na te komen. Met andere woorden een te sterk accent op het onmiddellijk realiseerbaar zijn van de vlottende activa verdwijnt en maakt plaats voor belangstelling voor de functie van deze activa in de onderneming als going concern.

Uit deze accentverlegging vloeit voort de noodzaak meer exact te omschrijven wat onder vlottende activa wordt verstaan en welke vergelijkbare activa daaronder niet meer behoren te worden gerangschikt. Immers alleen op deze wijze wordt een inzicht in de omvang van het in de onderneming werkzame bedrijfsvermogen verkregen. Hiermede hangt ook samen het in de behandelde studie naar voren gebrachte streven door de tot eenzelfde bedrijfstak behorende ondernemingen voor de waardering der voorraden dezelfde methode te doen kiezen, een doel dat wel niet spoedig zal kunnen worden gerealiseerd.

2 Wat zijn vlottende activa?

Werden voorheen tot de vlottende activa slechts gerekend die activa waarvan werd verwacht dat zij binnen het tijdvak van één jaar zouden worden gerealiseerd, als criterium geldt thans, dat de activa passen in de normale kringloop van voorraden en vorderingen in het bedrijf.

Dit houdt in dat ook indien de kringloop tussen betaling van de gekochte voorraden en realisatie van door verkoop daarvan ontstane vorderingen langer duurt dan één jaar, niettemin rubricering als vlottende activa juist is. Dit geldt in het bijzonder voor de voorraadhoudende bedrijven in artikelen als tabak, gedistilleerd en hout.

Dit passen van de vlottende activa in de normale kringloop van transacties in het bedrijf houdt in dat redelijkerwijs verwacht mag worden dat zij in de vorm van liquide middelen zullen worden gerealiseerd, dan wel tijdens het bedrijfsgebeuren worden verbruikt. In het algemeen zijn daarom tot de vlottende activa te rekenen:

- a. kasgelden en daarmee gelijk te stellen middelen tot een voor de normale exploitatie benodigd niveau;
- b. voorraden handelsgoederen, grondstoffen, goederen in bewerking, gereed produkt, hulpmaterialen en benodigde technische materialen;
- c. handelsvorderingen en te innen wissels, zulks onder aftrek van voorzieningen voor oninbaarheid en kosten van incasso;
- d. vorderingen op employé's, filialen en dergelijke, die binnen een jaar inbaar zijn;

- e. afbetalingstermijnen en overige uitgestelde vorderingen, voorzover deze ontstaan zijn uit en in overeenstemming zijn met de bij het bedrijf gebruikelijke leveringscondities;
- f. effecten voorzover aan te merken als tijdelijke belegging van geldmiddelen, die voor de normale exploitatie worden aangehouden;
- g. vooruitbetaalde kosten.

3 Andere dan vlottende activa

Bewust worden niet tot de vlottende activa gerekend:

- a. liquide middelen die bestemd zijn voor andere dan normale transacties, voor aankoop van vaste activa of voor aflossing van langlopende schulden, tenzij deze schulden onder de vlottende schulden zijn begrepen;
- b. effecten (ook ter beurse genoteerde courante fondsen), die zijn verworven met andere doeleinden dan tijdelijke belegging van overtollige middelen;
- c. vorderingen uit hoofde van andere dan normale bedrijfstransacties (verkoop van vaste activa, leningen aan filialen, employé's etc.), voorzover de incasso niet binnen één jaar wordt verwacht;
- d. vooruitbetaalde kosten die ten laste van de exploitatie van meerdere toekomstige jaren worden verrekend of afgeschreven.

4 Toelichting en waarderingsmethode

Na de hiervoor gegeven opsomming aangevend welke activa onder het hoofd vlottende activa behoren te worden gerubriceerd, volgen hierna enige toelichtingen betreffende de door de Amerikaanse collega's aanbevolen wijze van presentatie en waarderingsmethoden.

4a. *Liquide middelen*

Het saldo der liquide middelen mag slechts betrekking hebben op de aanwezige kasgelden en de onmiddellijk opvraagbare banktegoeden. De blijkbaar voorkomende methode per de balansdatum de vóór die datum door afnemers gegeven betalingsopdrachten welke nog niet door de bank zijn verantwoord, als uitgevoerd te beschouwen wordt onjuist geacht. Hetzelfde geldt voor van het bedrijf zelf uitgaande betalingsopdrachten. Deze punten zijn met name van belang wanneer in verband met aangetrokken geldleningen of kapitaalsemisies bepaalde „ratios” moeten worden gehandhaafd.

Liquide middelen, die om welke reden dan ook niet vrij kunnen worden aangewend, dienen in de balans niet onder het hoofd „liquide middelen” te worden opgenomen, doch afzonderlijk onder vlottende activa, dan wel zelfstandig in de balans opgevoerd, al naar de aard van de beperking of bestemming.

4b. *Courante effecten*

Overtollige geldmiddelen kunnen worden belegd in courante effecten. De kostprijs daarvan omvat mede betaalde provisies en rechten. Het wordt juist geacht voor de balanswaardering uit te gaan van de kostprijs.

Indien van een bepaald fonds een deel der portefeuille wordt verkocht, wordt de kostprijs van dat deel gefixeerd op basis van de first-in first-out methode of op de gemiddelde aankoopprijs. Indien de aankoopwaarde van de stukken wegens een teleurstellend prijsverloop niet kan worden gerealiseerd, is een lagere waarde-

ring op basis van de notering per balansdatum gewenst. Dit laatste geldt niet indien de notering sindsdien weer is gestegen.

Bij waardering van courante effecten tegen de aankoopwaarde wordt het noodzakelijk geacht mededeling te doen van de waarde tegen de koersen per balansdatum, opdat de lezer een inzicht verkrijgt in de realiseerbare waarde.

4c. Vorderingen

In de rubriek handelsvorderingen wordt een afzonderlijke vermelding gewenst geacht van:

- te innen wissels,
- afbetalingsdebiteuren,
- gecedeerde vorderingen,
- achterstallige debiteuren,
- gedisconteerde wissels.

Vorderingen en te innen wissels, waarvan de looptijd normaal is, kunnen zonder bezwaar worden verantwoord tezamen met normale vorderingen op debiteuren.

Afzonderlijke vermelding van creditsaldi van debiteuren wordt - indien van voldoende belang - onder de verplichtingen op korte termijn gewenst geacht.

Vorderingen uit hoofde van contracten met regeringsinstanties dienen afzonderlijk te worden vermeld en toegelicht. Dit voorschrift is ontstaan enerzijds als gevolg van de relatief grote plaats die deze contracten bij bepaalde bedrijven innemen, anderzijds houdt het verband met de in deze contracten dikwijls voorkomende bijzondere bepalingen betreffende vergoedingen bij tussentijdse beëindiging van de zijde van de overheid.

Vorderingen, die niet ontsproten zijn aan normale handelstransacties, behoren niet met eerdergenoemde vorderingen te worden samengevoegd, doch afzonderlijk vermeld als „overige vorderingen”. Indien zij van relatief groot belang zijn kan zelfs individuele vermelding gewenst zijn.

Van niet geheel inbaar geachte vorderingen dient behalve de getroffen voorziening ook het bruto-bedrag waarop deze betrekking heeft te worden vermeld. Afzonderlijke vermelding van de voorzieningen wegens insolventie, disconteringskosten, retouren en kortingen wordt in overweging gegeven.

De in het saldo van de afbetalingsdebiteuren begrepen nog niet als bate te beschouwen interest kan aan de debetzijde der balans op de betreffende balanspost in mindering worden gebracht.

4d. Voorraden

Of bepaalde roerende of onroerende goederen tot de voorraden worden gerekend wordt bepaald door de functie van de goederen in de betreffende onderneming.

Onroerend goed kan bij bouwbedrijven, huizenexploitanten etc. tot de handelsvoorraad behoren, terwijl dit bij een fabrieksbedrijf uiterst zeldzaam voorkomt.

De scheidslijn tussen voorraden en bedrijfsinstallaties kan voor wat betreft reserve-onderdelen en technische materialen wel eens moeilijk te definiëren zijn. Voorraden, welke te zijner tijd als verkoopkosten of algemene kosten zullen worden verantwoord, dienen bij voorkeur onder vooruitbetaalde kosten te worden gerangschikt. Aangezien de voorraden worden gezien in hun functie in de kringloop van het bedrijfsgebeuren, dienen overtollige voorraden afzonderlijk van de

overige voorraden te worden verantwoord. Van meer belang dan de plaats waar deze buiten de kringloop van goederen en geld staande voorraden worden verantwoord, is de wijze waarop zij worden gewaardeerd.

Afzonderlijke aandacht wordt geschonken aan de vraag in hoeverre de juridische titel bepalend kan zijn voor de wijze van verantwoording der voorraden. Er wordt naar gestreefd de juridische verhoudingen vast te leggen hetgeen bijvoorbeeld als volgt wordt gerealiseerd:

- zeilende goederen (f.o.b. door verkoper verladen vóór de balansdatum) behoren tot de balansvoorraad van de koper;
- goederen in consignatie behoren tot de balansvoorraad van de committent;
- in pand gegeven goederen behoren tot de balansvoorraad van de bewaargever;
- zichtzendingen behoren tot de balansvoorraad van de verkoper.

Indien de verkoper zich een beschermende titel voorbehoudt (zoals bij betaling tegen documenten en koop en verkoop op afbetaling), worden niettemin de voorraden beschouwd als te zijn overgedragen aan de koper en verantwoordt de verkoper in zijn balans alleen de uit die transacties voortgekomen vorderingen.

4e. Waardering van voorraden

De waardering van voorraden is onderwerp geworden van een afzonderlijk research-bulletin.

De waarderingsmethoden die hier te lande gangbaar zijn vinden wij in dit bulletin behandeld. Een methode die in Amerika wel tot het goed koopmansgebruik wordt gerekend, doch voor fiscale winstberekeningen niet mag worden toegepast, is het ijzeren voorraadstelsel. Dit stelsel houdt in dat de noodzakelijk geachte voorraad eens voor altijd (behoudens uitbreiding in de productiecapaciteit) wordt gefixeerd zowel wat de omvang als de prijs betreft. Hoe de handelwijze is indien de gefixeerde prijs de marktprijs te boven gaat, wordt niet vermeld.

Het is nuttig enige conclusies van genoemd research-bulletin hier weer te geven:

- een belangrijk doel van vaststelling van de waarde van voorraden is de juiste bepaling van de resultaten over de verschillende perioden;
- de primaire basis voor de waardering van voorraden zijn de directe en indirecte kosten gemaakt om die voorraden in de huidige staat te verkrijgen;
- de waarde van voorraden voor balansdoeleinden kan worden bepaald met inachtnaam van verschillende veronderstellingen betreffende het verloop van voorraden, waaruit als methoden resulteren:

first-in - first-out,
gemiddelde prijzen,
last-in - first-out;

- hoofddoel bij de keuze van één der veronderstellingen is te komen tot de methode die het duidelijkst de perioderesultaten tot uitdrukking brengt;
- indien de bruikbaarheid van voorraden door welke oorzaak ook minder dan adequaat is aan de kostprijs, moet het verschil als een verlies over de verslagperiode worden gezien; de voorraden worden dan tegen de lagere marktprijs gewaardeerd;
- met marktprijs worden bedoeld de kosten te maken voor nieuwe aankoop of productie; deze prijs mag de netto realiseerbare waarde onder aftrek van verkoopkosten etc. niet te boven gaan, doch mag anderzijds niet lager zijn dan die netto realiseerbare waarde onder aftrek van een normale winstmarge. Hierbij zij

aangetekend dat het niet de bedoeling is toekomstige verliezen gedurende langdurige perioden door voorzieningen in de voorraadwaardering te compenseren;

- afhankelijk van aard en samenstelling van de voorraad kan de waarderingsmethode kostprijs of lagere marktprijs worden toegepast per artikel, per groep of voor de gehele voorraad. De keuze zal worden bepaald door de wens het periode-resultaat zo goed mogelijk vast te stellen;
- de waarderingsmethode van voorraden moet bestendig worden toegepast en in de financiële stukken worden omschreven; belangrijke wijzigingen daarin dienen te worden toegelicht onder vermelding van de invloed op het verantwoorde resultaat;
- slechts in uitzonderingsgevallen mogen voorraden anders dan op basis van de kostprijs worden gewaardeerd; dit geldt bijvoorbeeld voor natuurproducten, mineralen, edele metalen e.d., voor welke goederen de kostprijs bezwaarlijk is vast te stellen en/of een officiële marktnotering bestaat;
- verliezen begrepen in aan- en verkoopcontracten dienen op dezelfde wijze te worden bepaald als het verlies op de technische voorraad.

Recapitulerend zij opgemerkt, dat voor waardering der voorraden de volgende methoden in aanmerking komen:

- 1 fifo,
- 2 lifo,
- 3 gemiddelde kostprijs,
- 4 het ijzeren-voorraadstelsel,
- 5 combinaties van 1 t/m 4.

Waardering tegen de standaardkostprijs wordt acceptabel geacht indien deze de werkelijke kostprijs benadert. De methode bij de waardering van onderhanden werk en gereed produkt de afschrijvingskosten niet te activeren, wordt eveneens verantwoord geacht.

Aangezien toepassing van het lifo-systeem in de U.S.A. fiscaal is toegestaan, wordt dit systeem gepropageerd, waarbij in een annotatie in het jaarverslag de waarde van de voorraad tegen de recente kostprijs wordt aangegeven. Zulks mede om de bedrijfsvergelijking te vergemakkelijken.

5. Slotopmerkingen

Bezien wij de door onze Amerikaanse collega's opgestelde „Inventory” ten aanzien van de vlottende activa in het licht van wat wij hier te lande waarnemen, dan kan worden opgemerkt dat de Amerikaanse ideeën op dit punt wat meer richting hebben dan de onze. De belangstelling die van de zijde van kredietverlenende instanties bestaat voor het in het bedrijf werkzame vermogen, ten behoeve waarvan de samenstellende delen van dit vermogen worden gezuiverd van vreemde elementen, heeft ongetwijfeld als richtinggevend element gewerkt. Beoordeling van aard en omvang der vlottende activa naar hun functie in het bedrijfsgebeuren vergemakkelijkt ook voor de accountant het verkrijgen van inzicht in het gemotiveerd zijn van plaats, omschrijving en waardering van deze activa.